

Зразки розв'язання задач

Лінгвістичний бій. 4 липня 2015 р.

(за матеріалами московських олімпіад)

1. Керу

Вказівники на відстань:

Морфема	Переклад
a	недалеко
ha	далеко
še	дуже далеко

Вказівники на розташування або напрям руху:

Морфема	Переклад
na/ne	внизу
ta/te	вгорі
re/rə	біля води

Морфема	Переклад
to	біля гори
ku	проти течії річки
de	навскіс униз

Для виразів, що містять вказівник на відстань та вказівник на розташування або напрям руху, першим іде вказівник на відстань. При цьому для вказівників на розташування, що мають дві форми, перша (**re**, **na**, **ta**) вживається з **a** та **ha**, а друга, з «перегорнутою» літерою (**rə**, **ne** та, за аналогією, **te**), вживається з **še**. При сполученні з **še** вказівник на розташування подвоюється.

За окремим правилом формується слово **kukude** = **ku** + **de** = навскіс униз проти течії річки.

Відповіді до всіх завдань подамо однією таблицею перекладів:

Слово	Переклад
aku	недалеко проти течії річки
ana	недалеко внизу
are	недалеко біля води
ata	недалеко вгорі
ato	недалеко біля гори
hato	далеко біля гори
haku	далеко проти течії річки
hana	далеко внизу
kukude	навскіс униз проти течії річки
šenene	дуже далеко внизу
šerərə	дуже далеко біля води
šetete	дуже далеко вгорі
šetoto	дуже далеко біля гори

Автор задачі — С. Бауман.

2. Які

Основні форми слів:

Іменник	Переклад
Aurelia	Аурелія
chu'u	собака
Goyo	Ґойо
Iban	Іван
kaba'i	кінь
laaben	скрипка
Maria	Марія
Peo	Пео
usi	дитина

Дієслово	Переклад
bicha	бачити
bwana	плакати
etbwa	красти
jikka	чути
jinu	купувати
pona	грати
roka	обіцяти
tebo	наказувати
ye'e	танцювати

Порядок слів у простому реченні:

підмет — [додаток] — присудок

(квадратні дужки вказують на опціональність).

Порядок слів у складному/ускладненому реченні:

(підмет головного речення) — (підмет підрядного речення = додаток головного) — [додаток підрядного речення] — (присудок підрядного речення + присудок головного речення).

Додатки, а також підмет підрядного речення (який умовно можна вважати додатком головного) маркуються закінченнями **-ta** для однини та **-m** для множини. Минулий час маркується закінченням **-k** присудка. У випадку складеного присудка час підрядного речення або збігається з часом основного речення, або говорити про цей час немає сенсу (у перекладі присудок виражений інфінітивом). Інші форми ніяк не маркуються.

Відповіді до завдання 1:

- ⑩ **Aurelia laabenta pona.**
Аурелія грає на скрипці.
- ⑪ **Chu'u Ibanta kaba'ita etbwabichak.**
Собака бачив, як Іван украв коня.
- ⑫ **Peo Mariata ye'etebo.**
Пео наказує Марії танцювати.

Відповіді до завдання 2:

- ⑬ Дитина чує собак.
Usi chu'um jikka.
- ⑭ Марія танцювала.
Maria ye'ek.

- ⑮ Іван обіцяв Аурелії грати на скрипці.
Iban Aureliata laabenta ponarokak.
- ⑯ Кінь бачить, як Гойо купує скрипку.
Kaba'i Goyota laabenta jinubicha.

Автор задачі — Петро Аркадьєв.

3. Язгулямська мова

Словник:

Іменник	Переклад
yačag	дівчинка
ɔyɔd	донька
xol	подруга
χ ^ə arg	сестра

Прикметник	Переклад
qatol	доросла
sũq	жадібна
ruřtkāl	руда

Займенник	Переклад
im	її
if	їхня
n	моя
t	твоя

Порядок слів збігається з порядком слів в українській мові; лише у випадку, коли в частині речення до або після тире стоїть дві іменних групи (іменник із, можливо, одним або кількома прикметниками та присвійними займенниками перед ним), порядок цих груп міняється на протилежний. Наприклад, порядок слів у п'ятому реченні буде таким: «Твоєї жадібної доньки подруга — їхньої дівчинки доросла сестра».

Закінчення слів такі:

- **-u**, якщо слово є останнім у означуваній частині речення (тобто частині речення до тире);
- нульове, якщо слово є останнім у реченні;
- **-i** в усіх інших випадках.

Відповідь до завдання:

- ④ Сестра твоєї подруги — руда.
ti xoli χ^əargu ruřtkāl
- ⑤ Подруга твоєї жадібної доньки — доросла сестра їхньої дівчинки.
ti sũqi ɔyɔdi xolu ifi yačagi qatoli χ^əarg

Автор задачі — Яків Тестелець.

4. Нью-Йоркська крапкова система

Напрямок запису — зліва направо. Кожній літері, а також сполученням *sh* і *th*, відповідає своя комбінація точок. Запис малих літер (лише тих, що можна відновити з умови):

Літера	Запис	Літера	Запис	Літера	Запис	Літера	Запис
a	• •	f	• • •	k	• • • •	s	• •
b	• • • •	g	• • • •	l	• • •	sh	• • • •
c	• • •	h	• • • • •	n	• •	th	• • • •
d	• • •	i	• •	o	• •	v	• • •
e	•	j	• • • •	r	• • •	y	• • •

Великі літери утворюються з малих таким чином: до позначення малої літери дописують одну або кілька крапок або у верхньому, або в нижньому рядку так, щоб кількість стовпців стала рівною чотирьом. При цьому крапки дописуються у верхньому рядку тоді й лише тоді, коли в останньому наявному стовпці малої літери була крапка в нижньому рядку (якщо крапки в нижньому рядку не було, а була лише крапка у верхньому рядку, крапки дописуються в нижньому рядку). Це забезпечує однозначність відновлення як великої літери з малої, так і навпаки.

Вигляд літери *o* відновлюємо з інформації про те, що велике *Y* можна переплутати з двома малими *o*.

Після великої літери проміжок до наступної літери менший, ніж між парами сусідніх малих літер (очевидно, після чотирьох вертикалей однієї літери мусить починатися наступна літера, тому немає сенсу робити проміжок між літерами більш явним).

Відповідь до завдання 1:

Ashley — 11, Barb — 10, Carl — 4, Dave — 12, Elena — 2, Fred — 8, Gerald — 6, Heather — 9,
Ivan — 3, Jack — 5, Kathy — 1, Lisa — 7.

Відповідь до завдання 2:

Ім'я	Запис
Billy	• • • • • • • • • •
Ethan	• • • • • • • • • •

Ім'я	Запис
Iggie	
Orson	
Sasha	

Автор задачі — Пет Літтелл.

5. Гінді

Іменники, дієслова та сполучник:

Іменник	Переклад
battiyā	світильники
pustakē	книги

Сполучник	Переклад
aur	i

Дієслово	Переклад
čāh	захотіти
čal	піти
gā	співати
jalā	засвітити
k^hel	грати
l	узяти
nāč	танцювати
paṛ^h	прочитати

Відносні/вказівні/питальні займенники співвідносяться між собою відповідними трійками префіксів — або **ja-/va-/ka-**, або **ji-/u-/ki-**:

Відносний	Вказівний	Питальний	Переклад
jaisī	vaisī	kaisī	які/такі/які?
jahā	vahā	kahā	де/там/де?
jis ke sāt^h	us ke sāt^h	kis ke sāt^h	з ким/з тим або з ним/з ким? (однина)
jin ke sāt^h	un ke sāt^h	kin ke sāt^h	з ким/з тими або з ними/з ким? (множина)
jitnī	utnī	kitnī	скільки/стільки/скільки?
jid^har	ud^har	kid^har	куди/туди/куди?

(Однина та множина співвідносяться між собою закінченнями **-s/-n** першого слова в займеннику.)

Підмет у наведених реченнях (зокрема, в обох частинах складного речення) завжди виражається займенником. Перша особа формується шляхом приписування суфікса **-ūgā**, а друга — суфікса **-oge** до дієслів. В усіх реченнях фігурує майбутній час.

Порядок слів — такий самий, як в українській мові, з певними винятками:

- У кожній з частин речення займенники стоять першими, причому ті, що мають компоненту **ke sāt^h**, — перед іншими.
- Підсилювальна частка *i/ū*, уживана після вказівного займенника в українській мові, у гінді не передається. Немає в реченнях мовою гінді й ком.

Відповіді до завдання 1:

- ⑦ **jin ke sāt^h čāhūgā un ke sāt^h k^helūgā.**
З ким захочу, з тими й буду грати.
- ⑧ **jahā battiyā jalāoge vahā nāčūgā.**
Де світильники засвітиш, там і буду танцювати.

- ⑨ **kid^har čalũgā?**
Куди я піду?

Відповіді до завдання 2:

- ⑩ Куди ти підеш, туди і я піду.
jid^har čaloge ud^har čalũgā.
- ⑪ Скільки книг візьму, стільки й прочитаю.
jitnĩ pustakẽ lũgā utnĩ paṛ^hũgā.
- З ким ти будеш співати?
- ⑫ а) **kis ke sāt^h gāoge?** (однина)
б) **kin ke sāt^h gāoge?** (множина)
- ⑬ Де ти будеш грати й танцювати?
kaḥã k^heloge aur nāčoge?

Автор задачі — Світлана Переверзева.

6. Амхарська мова

Порядок слів: спочатку додаток, виражений іменником (якщо є), потім слово, що задає решту речення. Додатки не відмінюються. Словник:

Іменник	Переклад
bärr	двері
bet	будинок
borsa	сумка
däbdabbe	лист
əssərat	ув'язнення
hazānu	печаль
kəss	скарга
māṣhaf	книга
mäskot	вікно

Дієслово	Переклад
aḳḳaṭṭäl	спалити
çoh	закричати
färräd	присудити
gäzza	купити
käffät	відчинити
mäsäkkär	свідчити
şaf	написати
ṭäffa	спричинити зникнення ¹
wässäd	забрати/відібрати
zägga	зачинити

Суфікси додаються до дієслова в такому порядку:

1. Суфікс підмета (що виражається займенником): **-hu** (після голосної) або **-ku** (після приголосної) — для першої особи однини; нульовий (після голосної) або **-ä** (після приголосної) — для третьої особи однини.
2. Суфікс призначення дії щодо непрямого додатка, вираженого займенником (якщо такого додатка немає, то немає й цього суфікса): **-ll-** — якщо дія виконується на користь додатка; або **-bb-** — якщо на шкоду.
3. Суфікс непрямого додатка (що виражається займенником; якщо є): **-əññ** — для першої особи однини, **-ät** — для третьої особи однини, **-aččäw** — для третьої особи множини.

Відповіді до завдання 1:

15. **mäskot käffätälləññ** — він відчинив для мене вікно;
16. **mäsäkkärällät** — він свідчив на його користь;
17. **māṣhaf wässädäbbaččäw** — він відібрав у них книгу;
18. **çohku** — я кричав.

Відповіді до завдання 2:

19. я кричав на них — **çohkubbaččäw**;
20. він купив йому книгу — **māṣhaf gäzzallät**;
21. я спалив його будинок — **bet aḳḳaṭṭälkubbät**;
22. він написав для нього скаргу — **kəss şafällät**;
23. книга зникла — **māṣhaf ṭäffa**.

Автор задачі — І. Фрідман.

¹ Речення, що українською звучить як «об'єкт зник», амхарською дослівно виглядає так: «він (третья особа) спричинив зникнення об'єкта».

7. Панджабі

Напря́м пи́сьма — злі́ва напра́во.

Усі слова починаються з приголосних, причому голосні та приголосні звуки ідуть у слові по чергово. У будь-якому слові вимовляється з тоном щонайбільше одна голосна, причому це може бути тільки перша голосна слова.

Таблиця приголосних, що не утворюють пар глухих/дзвінких звуків:

Літера	Звук
ਲ	[l]
ਮ	[m]
ਨ	[n]
ਰ	[r]
ਸ	[s]

Таблиця приголосних, що утворюють пари глухий/дзвінкий (пояснення див. нижче):

Глухий	Літера 1	Літера 2	Літера 3	Дзвінкий
[c]	ਚ	ਝ	ਜ	[j]
[k]	ਕ	ਖ	ਗ	[g]
[p]	ਪ	ਭ	ਬ	[b]
[t]	ਤ	ਧ	ਦ	[d]

Зауважимо, що перед голосною, вимовленою низьким тоном, звук завжди глухий (причому такий, що має парний дзвінкий), а після голосної, вимовленої високим тоном, звук завжди дзвінкий (причому такий, що має парний глухий). Літера 2 з таблиці може траплятися лише перед голосною, вимовленою низьким тоном (тоді вона позначає відповідний глухий звук), або після голосної, вимовленої високим тоном (тоді вона позначає відповідний дзвінкий звук). В усіх інших випадках глухі звуки [c], [k], [p] і [t] позначає відповідна літера 1, а дзвінкі звуки [j], [g], [b] і [d] — відповідна літера 3.

Голосні літери (пунктирними кружечками позначено попередній приголосний звук):

Літера	Звук
ਾ	[a:]
ੀ	[i:]
ੋ	[o:]
ੂ	[u]

Якщо між двома приголосними нема позначення жодного голосного, між ними слід вимовляти [a], для якого немає окремого значка.

Відповідь до завдання 1:

Слово	Транскрипція	Переклад
यी	[ti:]	<i>донька</i>
कारीगर	[ka:ri:gar]	<i>ремісник</i>

Відповідь до завдання 2:

Слово	Транскрипція	Переклад
बोधि	[bó:di:]	<i>буддист</i>
धर्म	[təram]	<i>релігія</i>
बघ	[bág]	<i>тигр</i>
कीमत	[ki:mat]	<i>ціна</i>

Автор задачі — Олександр Піперськи.

8. Таблиця

Маленькі літери відповідають групі з семи людей, які пов'язані родинними зв'язками, що їх позначають великі літери. Вважатимемо, що якщо на перетині рядка x та стовпця y стоїть символ Z , то це значить, що $x \in Z$ відносно y . Тоді:

- A — брат,
- B — батько,
- D — син,
- E — дядько,
- F — сестра,
- G — тітка,
- H — донька,
- I — мати,
- J — племінниця,
- K — онука,
- L — кузина (двоюрідна сестра),
- N — дідусь,
- O — племінник,
- P — кузен (двоюрідний брат),
- Q — онук.

При цьому родинне дерево виглядає так: e є батьком a , b та c (a та b брати, c — їхня сестра); y a є донька d , а v c — син f та донька g .

Автор задачі — Михайло Алексєєв (в оригінальній задачі в умові явно просили знайти відповідність великих літер і родинних зв'язків; крім того, було сказано, що кожен родинний зв'язок виражається одним словом).